

Ενότητα 6: Παγκοσμιοποίηση

Ο σύγχρονος κόσμος συγκροτείται από διεθνή δίκτυα οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών σχέσεων και ανταλλαγών που διαμορφώνουν το φαινόμενο που ονομάζεται **παγκοσμιοποίηση**. Στη διαμόρφωση αυτών των δικτύων σημαντικό ρόλο παίζουν η ανάπτυξη της οικονομίας, η απελευθέρωση των αγορών χρήματος και η εξέλιξη της τεχνολογίας.

Έτσι με το διαδίκτυο ο κάθε άνθρωπος μπορεί να συνομιλήσει με οποιονδήποτε στην άλλη πλευρά του πλανήτη, ενώ η μεταφορά κεφαλαίων μπορεί να γίνει με το πάτημα ενός κουμπιού.

Η παγκοσμιοποίηση αλλάζει ταχύτατα το φυσικό περιβάλλον, τις αντιλήψεις των ανθρώπων για τη θρησκεία, τον κόσμο, τον πολιτισμό και την πολιτική, ενώ μεταβάλλει και τις διατροφικές συνήθειες

1^η δραστηριότητα: Πως ορίζεται η παγκοσμιοποίηση

- **ΟΜΑΔΑ Α : Οι 2 όψεις της παγκοσμιοποίησης**

Παγκοσμιοποίηση είναι ο γενικός όρος με τον οποίο εκφράζεται η αμοιβαία εξάρτηση των κοινωνιών, που σημαίνει ότι ακόμα και οι πλουσιότερες χώρες εξαρτώνται από αγαθά που εισάγονται από το εξωτερικό.

Παράδειγμα εξάρτησης: Στη Μ. Βρετανία οι τηλεοράσεις συναρμολογούνται και εισάγονται από χώρες της Άπω Ανατολής.

Ωφελήματα παγκοσμιοποίησης: σήμερα μπορούμε να έχουμε πολύ μεγαλύτερη ποικιλία αγαθών και τροφίμων από ποτέ άλλοτε.

Αρνητικά παγκοσμιοποίησης: προβλήματα όπως το φαινόμενο του θερμοκηπίου ή εκτεταμένες πολεμικές συρράξεις δεν περιορίζονται σ' ένα μόνο μέρος (π.χ. πόλεμος στη Συρία)

Πηγή: «Κοινωνιολογία» Giddens (2002)

1^η δραστηριότητα: Πως ορίζεται η παγκοσμιοποίηση (συνέχεια)

- **ΟΜΑΔΑ Β: Αλληλεξαρτήσεις μέσα από την παγκοσμιοποίηση**

Οι κοινωνικές και οικονομικές αλληλεξαρτήσεις αυξάνονται, και αλλάζουν την αγορά εργασίας.

Παράδειγμα: μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου οι σύγχρονες αγορές κεφαλαίων και προϊόντων λειτουργούν όλο το 24ωρο, ενώ διαμορφώνονται νέες μορφές εργασίας όπως τηλεργασία (εργάζεσαι στην Γερμανία, αλλά βρίσκεσαι στην Ελλάδα) ή υπεργολαβικές υπηρεσίες (μία τράπεζα στην Ελλάδα αναθέτει την τηλεφωνική εξυπηρέτηση των πελατών της και τη διενέργεια πωλήσεων σε μία εταιρία στην Κύπρο)

Πηγή: «Παγκοσμιοποίηση-η εποχή μας σε 15 λέξεις» Steger M.(2006)

1^η δραστηριότητα: Πως ορίζεται η παγκοσμιοποίηση (συνέχεια)

- **ΟΜΑΔΑ Γ: Παγκοσμιοποίηση σήμερα και άλλοτε**

Διάφοροι ιστορικοί υποστηρίζουν ως την πιο αρχαία μορφή παγκοσμιοποίησης την εξάπλωση του χριστιανισμού.

Από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα παρατηρούμε ένα σημαντικό κύμα παγκοσμιοποίησης με τις τιμές των προϊόντων που επηρεάζονται από ξένες αγορές, τη χρηματοδότηση υποδομών από ξένα κεφάλαια αλλά και τη μετανάστευση που αλλάζει την αγορά εργασίας.

Στο τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα έχουμε μια νέα σελίδα στην ιστορία της παγκοσμιοποίησης, με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις να είναι οι κυρίαρχοι παίκτες στην παγκόσμια οικονομία.

Πηγή: «Οικονομική ιστορία του Ευρωπαϊκού 20^{ου} αιώνα» Berrend I. (2009)

1^η δραστηριότητα: Πως ορίζεται η παγκοσμιοποίηση (συνέχεια)

- **ΟΜΑΔΑ Δ: Μαρξιστική αντίληψη για την παγκοσμιοποίηση**

Με την εκμετάλλευση της παγκόσμιας αγοράς η αστική τάξη οδήγησε σε εκμηδένιση παραδοσιακές εθνικές βιομηχανίες, και τη θέση τους πήραν νέες βιομηχανίες.

Χαρακτηριστικό των νέων επιχειρήσεων είναι ότι δεν επεξεργάζονται πια ντόπιες πρώτες ύλες, αλλά εισαγόμενες από μακρινές χώρες, ενώ τα προϊόντα τους δεν καταναλώνονται μονάχα στην ίδια τη χώρα, αλλά σε όλα τα μέρη του κόσμου.

Επίσης ο καταναλωτισμός δημιουργεί καινούργιες ανάγκες που η ικανοποίηση τους απαιτεί προϊόντα από μακρινές χώρες.

Έτσι στη θέση της παλιάς εθνικής αυτάρκειας μπαίνει μια ολόπλευρη αλληλεξάρτηση των εθνών.

Marx & Engels «Το κομμουνιστικό μανιφέστο» (1848)

2^η δραστηριότητα: Αποικιοκρατία & Παγκοσμιοποίηση

Το παράδειγμα του Μπαγκλαντές είναι χαρακτηριστικό του πως μια χώρα που κάποτε ήταν ευημερούσα σήμερα συγκαταλέγεται στις πιο φτωχές χώρες του κόσμου.

- Πριν από 6 αιώνες ένας πρωτοποριακός γεωγράφος ο Ίμπν Μπατούτα περιγράφει το Μπαγκλαντές ως μία χώρα με αφθονία ρυζιού και μεγάλο πλούτο αγαθών.
- Εκείνη την εποχή η Ευρώπη μαστίζονταν από θανατηφόρες ασθένειες και ο αγώνας επιβίωσης ήταν η καθημερινή αγωνία εκατομμυρίων ανθρώπων.
- Σήμερα η Ευρώπη έχει ένα από τα υψηλότερα βιοτικά επίπεδα, ενώ στο Μπαγκλαντές χιλιάδες άνθρωποι πεθαίνουν από πείνα και αρρώστιες.

Bowles-Edwards «Κατανοώντας τον καπιταλισμό» (1997)

Ο Galeano περιγράφει τη Λατινική Αμερική ως μία περιοχή που την εκμεταλλεύθηκαν ανελέητα οι Ευρωπαίοι ήδη από την περίοδο της Αναγέννησης.

Galeano «Οι ανοιχτές φλέβες της Λατινικής Αμερικής» (1982)

3^η δραστηριότητα: Προκλήσεις και κίνδυνοι για ανθρώπους & αγαθά στην παγκοσμιοποίηση

Σήμερα χάρη στη παγκοσμιοποίηση το εμπόριο αγαθών μπόρεσε ν' αναπτυχθεί γρηγορότερα.

- Έτσι σήμερα μπορούμε να βρίσκουμε στη λαϊκή αγορά λεμόνια από τη Χιλή και την Αργεντινή
- Τα ρούχα που αγοράζουμε ακόμα και τα επώνυμα (π.χ. *παπούτσια Nike*) κατασκευάζονται στη Νοτιοανατολική Ασία
- Τα κινητά μας τηλέφωνα (π.χ. *iphone* ή *Samsung*) κατασκευάζονται στην Κίνα

Ο τόπος παραγωγής ενός προϊόντος χάνει όλο και περισσότερο τη σημασία του.

Piper N. «Ο Μίδας, τα κέρματα και οι μετοχές» (2007)

3^η δραστηριότητα: Προκλήσεις και κίνδυνοι για ανθρώπους & αγαθά στην παγκοσμιοποίηση (συνέχεια)

- Οι οπαδοί της ελεύθερης αγοράς πιστεύουν ότι πρέπει να καταργηθούν οι κρατικές ρυθμίσεις και ν' αφήσουμε ελεύθερο το διεθνές εμπόριο
 - θεωρούν πως το μόνο που χρειάζεται είναι η ελεύθερη διακίνηση αγαθών και ανθρώπων
 - αυτή είναι και η ιδέα της παγκόσμιας οικονομίας της αγοράς όπως εμφανίσθηκε τον 18^ο αιώνα
- Από την άλλη οι κυβερνήσεις αντιστέκονται απέναντι στην ανεξέλεγκτη παγκοσμιοποίηση
 - τα κράτη έχουν ως βασική αποστολή να προστατεύουν τους πολίτες
 - οι κυβερνήσεις θεωρούν ότι η ανεξέλεγκτη παγκοσμιοποίηση θα τις καταργήσει

Συμπληρωματικές δραστηριότητες

- Παγκόσμια ηλεκτρονικά δίκτυα
- Πολιτισμική παγκοσμιοποίηση

Οι νέες μορφές ηλεκτρονικά διαμεσολαβημένης επικοινωνίας (π.χ. κοινωνικά δίκτυα) δεν περιορίζονται πλέον από έδαφος, διαβατήρια, φόρους, αλλά μόνο από τη πρόσβαση στα λογισμικά και σε ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Appadurai A «Νεωτερικότητα χωρίς σύνορα» (2014)

Όσον αφορά την παγκοσμιοποίηση και την επίδραση στον πολιτισμό συναντάμε 2 απόψεις:

- Η μία άποψη υποστηρίζει ότι διαμορφώνεται παγκοσμίως μία λαϊκή κουλτούρα που ομογενοποιείται διαρκώς, την οποία εγγυάται μία «πολιτιστική βιομηχανία» που εδρεύει στο Χόλυγουντ, και στο Λονδίνο και που οδηγεί στην «αμερικανοποίηση του κόσμου». Οι δυτικές αξίες, θεωρούν, ότι κυριαρχούν απέναντι στις πιο ευάλωτες κουλτούρες.
- Η δεύτερη άποψη υποστηρίζει ότι οι παγκόσμιες πολιτισμικές ροές συχνά αναζωογονούν τις τοπικές πολιτισμικές νησίδες. Έτσι απορρίπτεται τη θέση για πολιτισμική ομογενοποίηση και μιλά αντιθέτως για «παγκοσμιοτοπικοποίηση» δηλ. μία σύνθετη αλληλεπίδραση παγκόσμιου και τοπικού, που χαρακτηρίζεται από πολιτισμικό δανεισμό.

Steger D. "Globalization: a very short introduction" (2003)